dönüşü uzun bir süre İstanbul dışındaki çiftliğinde ikamet ettirildikten sonra Kanlıca'daki yalısında oturmasına müsaade edildi. 1743'te vefat eden Abdullah Efendi Kanlıca'da İskender Paşa Camii hazîresine defnedildi.

Abdullah Efendi, uzun süren şeyhülislâmlığı döneminde Lâle Devri'nin önemli simalarından biri olmuş, bu dönemin ihtişam ve zevk u safa hayatından istifade etmiştir. İslâm hukukuna olan derin vukufuyla tanınmış ve yeniliklere açık olması dolayısıyla bu dönemdeki icraatın lehine fetvalar vermiştir. Bunlar arasında bilhassa matbaanın kurulması ve dinî olmayan eserlerin basılması hususunda verdiği fetvası meşhurdur.

Abdullah Efendi'nin fetvaları **Behcetü'l-fetâvâ*** adıyla Mehmed Fıkhî el-Aynî tarafından tertip edilmiştir. Osmanlı fetva mecmualarının en değerlilerinden biri olan bu eser, *Behcetü'l-fetâvâ maa'n-nukūl* adıyla iki defa basılmıştır (İstanbul 1266, 1289).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *MD*, nr. 138, s. 214; Râşid, *Târih*, İstanbul 1282, IV, 392-395; Subhî, *Târih*, İstanbul 1198, vr. 7[a-b]; *Devhatü'l-meşâyih maa zeyl*, s. 86-87; *Sicill-i Osmânî*, III, 377; *İlmiyye Salnâmesi*, s. 507-509; S. Nüzhet Gerçek, *Türk Matbaacılığı*, İstanbul 1938, vesikalar kısmı; Münir Aktepe, *Patrona İsyanı 1730*, İstanbul 1958, s. 125-126; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/2, s. 466-467; Hilmar Krüger, *Fetwa und Siyar*, Wiesbaden 1978, s. 77-79.

MEHMET İPŞİRLİ

ABDULLAH b. EFTAS

(عبدالله بن افطس)

(ö. 437/1045)

Eftasîler Devleti'nin kurucusu (1022-1045).

Berberîler'den Miknâse kabilesine mensuptur. Kurtuba'nın kuzeyindeki Fahsülbellût'ta doğdu. Babasının adı Muhammed b. Mesleme (İbnü'l-Eftas) idi. Kurtuba Emevî halifelerinden II. Hakem'in âzatlısı olup Batalyevs'te bağımsız bir emirlik kuran Sâbûr onu kendine halef seçti. Sâbûr'un 10 Şâban 413'te (8 Kasım 1022) ölümü üzerine el-Mansûr lakabıyla başa geçen Abdullah, Batalyevs'te Eftasîler hânedanını kurdu.

Hükümdarlığının ilk yılları barış içinde geçti. Ancak Abbâdîler'in kurucusu Kādî Muhammed'in Becâ'yı ele geçirerek topraklarını genişletmek istemesi, Abdullah b. Eftas ile aralarının açılmasına sebep oldu. Kādî Muhammed'in oğlu İsmâil ile Karmûne (Carmona) Emîri Muhammed el-Birzâlî'nin birleşik kuvvetleri Abdullah'ın oğlunun kumanda ettiği Eftasî ordusunu mağlûp edince, oğlu Muhammed el-Eftas esir alınarak Karmûne'ye gönderildi. Kazandığı başarıdan sonra Abbâdî Emîri Muhammed ve müttefiki Karmûne emîri Kurtuba topraklarına saldırdı. Neticede Abbâdîler ile Abdullah b. Eftas arasında bir barış yapıldı ve Kādî Muhammed'in izniyle Muhammed el-Eftas serbest bırakıldı (Rebîülevvel 421/Mart 1030).

Abdullah bu yenilginin intikamını dört yıl sonra hileli bir yola başvurarak aldı. Kādî Muhammed'in oğlu İsmâil kumandasındaki bir orduya, Leon Krallığı'na saldırıda bulunmak için topraklarından serbestçe geçiş izni verildiği halde, bir geçitte ansızın Abbâdî askerleri üzerine saldırarak büyük bir kısmını katletti. İsmâil bu katliamdan çok az sayıda askerle kurtulmayı başardı. Kādî Muhamed bundan sonra Abdullah'ın amansız düşmanı oldu. Hükümdarlığının daha sonraki yılları hakkında bilgi bulunmayan Abdullah, 17 Cemâziyelevvel 437'de (30 Kasım 1045) öldü; yerine oğlu Ebû Bekir Muhammed el-Muzaffer geçti.

BİBLİYOGRAFYA :

R. Dozy, *Histoire des musulmans d'Espagne* (nşr. E. Lévi-Provençal), Leiden 1932, III, 10-11; Anwar G. Chejne, *Muslim Spain*, Minnesota 1974, s. 63-64; "Abdullah", *İA*, I, 29; M. Seligsohn, "Eftasîler", *İA*, IV, 193-194; E. Lévi-Provençal, "Aftasids", *EI²* (İng.), I, 242.

ERDOĞAN MERÇİL

ABDULLAH el-ENSÂRÎ

(عبدالله الأنصاري)

(bk. HEREVÎ, Hâce Abdullah).

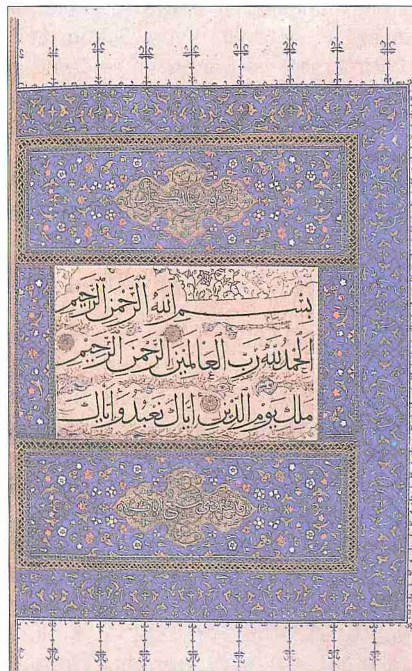
ABDULLAH ERGUN

(عبدالله ارغون)

XIV. yüzyıl hattatlarından.

Bağdatlıdır. Yâkūt el-Müsta'sımî'nin **aklâm-ı sitte*** yi öğrettiği yedi hattattan biridir. Ölüm tarihi kaynaklarda farklı şekillerde kaydedilmiştir. Meselâ *Tuhfe-i Hattâtîn*'de 742 (1341), *Hatt u Hattâtân*'da da 744 (1343) tarihleri zikredilmektedir. Babasının Arap, annesinin Türk olması sebebiyle kendisine Ergun (Eski Türkçe argun / arkun "melez"; bk. Clauson, s. 216) lakabı verilmiştir.

Abdullah Ergun **muhakkak*** yazısında şöhret bulmuş, *Hatt u Hattâtân*'da

Abdullah Ergun hattı Kur'ân-ı Kerîm'den Fâtiha ve En'âm sûrelerinin ilk sayfaları (Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Revan Köşkü, nr. 69)